

بررسی اطاله دادرسی در پرونده‌های قصور پزشکی

شایسته اشرفی اصفهانی^۱، مسعود قادی پاشا^۲، بابک سلحشور^۱، ملیکا محبوبی^۳

^۱ اداره کل کمیسیون پزشکی قانونی کشور، تهران، ایران

^۲ مرکز تحقیقات پزشکی قانونی کشور، تهران، ایران

^۳ پردیس خواهران، دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ایران

نویسنده مسئول: شایسته اشرفی اصفهانی، پست الکترونیک: Shashrafi.es@gmail.com

انتشار برخط: ۱۴۰۱/۰۳/۱۰

پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۰۱

تاریخچه مقاله: دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۱۹

How to cite: Ashrafi Esfahani S, Ghadipasha M, Salahshour B, Mahboubi M. Examining the Delay of Proceedings in Cases of Medical Malpractice. Iran J Forensic Med. 2022;28(1):51-3.

مقدمه

عوامل متعددی در اطاله دادرسی نقش دارند اما در یک دسته‌بندی کلی عوامل موثر در اطاله دادرسی به دو دسته «عوامل بیرونی» و «عوامل درونی» تقسیم می‌شوند. عوامل بیرونی به عواملی گفته می‌شود که زمینه‌ساز اطاله دادرسی و افزایش‌دهنده تعداد پرونده‌های قضایی هستند اما کنترل آن در حیطه دستگاه قضا نیست؛ یعنی دستگاه قضا نمی‌تواند این عوامل را مدیریت کند. این عوامل شامل تشکیلات اداری در فرایند دادرسی، وجود قوانینی مانند مواعد قانونی در آیین دادرسی مدنی و کیفری از جمله مواعد قانونی اعتراض به رأی در مرحله بدوی، و اخواهی، تجدیدنظر و... می‌شوند. در مقوله اطاله دادرسی، نحوه قانون‌گذاری مهم‌ترین سرمنشأ است. یکی از مظاهر این امر، حجم انبوه قوانین است. پراکندگی قوانین نیز معضل دیگری است و سومین علت قابل توجه در این زمینه، رعایت نشدن اصول قانون‌نویسی و خلأهای قانونی موجود است. عوامل درونی مربوط به ساختار و مدیریت در قوه قضاییه می‌شوند. به عنوان مثال ارجاع مکرر پرونده توسط قضات محترم رسیدگی‌کننده به منظور بررسی در کمیسیون‌های بالاتر بدون اخذ مستندات قانونی از اصحاب دعوا یا ادله‌ای را که تا پیش از آن مکتوم مانده، می‌توان به عنوان یکی از عوامل درونی بروز اطاله دادرسی مطرح کرد. عوامل زیادی در درون قوه قضاییه باعث اطاله دادرسی می‌شوند. نقش عوامل انسانی در انجام وظایف و امور محوله در هر نهادی غیرقابل انکار است. بدیهی است که عوامل انسانی، در انجام قضاوت و رسیدگی‌های حقوقی و کیفری نقشی مهم و اساسی دارند [۳، ۴]. پژوهش حاضر با هدف

اصلاح فرآیندهای دادرسی در نظام حقوقی ایران، یکی از ضروریات بهبود سیستم قضایی است. به همین منظور قوه قضاییه همواره سعی داشته تا امکان حداکثر بازدهی در رسیدگی به پرونده‌ها ایجاد شود و با کوتاه شدن زمان دادرسی و تسریع در تصمیم‌گیری‌ها، اطاله دادرسی ناشی از معیوب بودن فرآیندهای دادرسی نیز از بین برود. امروزه به لحاظ افزایش جمعیت و تحت تاثیر سایر عوامل، این معضل ابعاد گسترده‌تری به خود گرفته و اهمیت آن در جامعه محسوس‌تر است، زیرا این امر هم منشأ تضییع حقوق و هم اعمال غرض است و هم موجب نارضایتی به دلیل تاخیر در اجرای عدالت در جامعه می‌شود. نظارت بر تعیین تکلیف پرونده‌ها و جلوگیری از بلا تکلیف ماندن آنها در کاهش اطاله دادرسی (طولانی شدن نامعقول و غیرمعارف جریان رسیدگی به پرونده‌ها) نقش ویژه‌ای دارند، بنابراین ضرورت بررسی این موضوع باید در اولویت کاری مسئولان قضایی قرار گیرد. طولانی شدن رسیدگی به پرونده‌ها می‌تواند باعث ناامیدی مردم از دستگاه قضایی شود. این مسئله آفت بزرگی برای سیستم قضایی و جامعه به شمار می‌رود و می‌تواند مردم را به سمت دادگستری خصوصی سوق دهد. اگر افراد جامعه به این ذهنیت برسند که نمی‌توان از طریق دستگاه قضایی در مدت متعارف احقاق حق کرد و افراد مجرم به طولانی شدن و هزینه‌زا بودن روند رسیدگی به پرونده متکی شوند، جامعه دچار بحران می‌شود، زیرا دست افراد شیاد را برای دست‌اندازی به سرمایه دیگران درازتر خواهد کرد [۱، ۲].

نتیجه‌گیری

از ۱۰۰ پرونده بررسی شده مربوط به سال ۱۳۹۸ تعداد ۵۵ پرونده مربوط به کمیسیون نوبت چهارم بوده که از این مجموع ۲۳ پرونده با دو نظر مشابه، ۱۸ پرونده با ۳ نظر مشابه و ۴ پرونده تمام نظرات مشابه به هم بوده‌اند. همچنین از تعداد ۱۶ پرونده که مربوط به کمیسیون‌های نوبت پنجم بوده، ۵ پرونده با ۲ نظر مشابه، ۸ پرونده با ۳ نظر مشابه و ۳ پرونده همه نظرها متفاوت بوده است. از ۲۹ پرونده‌ای که در حال بررسی از نوبت سوم به چهارم بوده، ۱۵ پرونده با ۲ نظر مشابه، ۶ پرونده با ۳ نظر مشابه و ۸ پرونده نیز کلیه نظرات با یکدیگر متفاوت بوده است. در مجموع از تعداد کل ۱۰۰ پرونده که ۳۰ نوبت کمیسیون آن بررسی شد، ۴۲ پرونده با ۲ نظر مشابه، ۳۰ پرونده با ۳ نظر مشابه و ۲۸ پرونده هر ۳ نظر کارشناسی متفاوت بوده است. در نهایت این مهم به دست آمد که طبق بررسی‌های انجام شده حالت ایده‌آل تعداد کارشناسی تا ۳ نوبت است، زیرا مدت زمان بررسی کوتاه‌تر و تشابه نتایج بالاتر است و همان‌طور که در جدول مشخص شده، در این حالت میزان تشابه نظرات ۶۶ درصد و مدت زمان بررسی در اداره کمیسیون‌های پزشکی قانونی ۱۲،۵ ماه است، در حالی که در بررسی ۴ نوبت میزان تشابه نظرات ۵۰ درصد کاهش و زمان به ۱۶ ماه افزایش می‌یابد. همچنین در حالت ۵ نوبت بررسی میزان تشابه نظرات به ۴۰ درصد کاهش می‌یابد در حالی که زمان به ۲۳ ماه افزایش یافته است. بنابراین هرچه تعداد کمیسیون از ۳ نوبت به بالا افزایش یابد، علاوه بر اتلاف وقت و اطلاع دادرسی، میزان دقت از ۰/۴۸ در ۳ نوبت بررسی به ۰/۳۲ در ۵ نوبت بررسی کاهش یافته و اختلاف و تشتت آرا نیز بیشتر شده است. همچنین نسبت میزان دقت به زمان نیز نشان می‌دهد که هرچه تعداد کارشناسان در کمیسیون‌ها

بررسی تاثیر تعیین محدودیت برای تعداد دفعات اعتراض اصحاب دعوا به آرای کمیسیون‌های پزشکی قانونی بر دقت نظر کارشناسان و متخصصان محترم پزشکی قانونی و صدور آرای متقن، به واکاوی عوامل موثر بر اطلاع دادرسی و ارائه راهکارهایی به منظور کاهش و رفع آن پرداخته و از رهگذر مطالعات و بررسی‌های به عمل آمده، تعداد ایده‌آل کارشناسی را برای جلوگیری از تشتت آرا و صدور آرای متفاوت، سه نوبت تعیین کرده که این امر در سند تحول قوه قضاییه نیز مورد تاکید قرار گرفته است.

یافته‌ها

در این مطالعه توصیفی با بررسی ۲۹ پرونده در سه نوبت برگزاری، میانگین زمان بررسی هر پرونده در کمیسیون پزشکی قانونی ۱۲ ماه و کل زمان بررسی از اولین تاریخ زمان مراجعه تا آخرین جلسه کمیسیون ۱۸ ماه به طول انجامیده که حداقل در ۲۱ درصد پرونده‌ها دارای ۳ رای مشابه و ۵۲ درصد پرونده‌ها دارای ۲ رای مشابه است. با بررسی ۵۵ پرونده در ۴ نوبت، میانگین زمان بررسی هر پرونده در کمیسیون پزشکی قانونی ۱۶ ماه و میانگین مدت زمان از اولین تاریخ زمان مراجعه تا زمان آخرین جلسه کمیسیون، ۳۳ ماه بوده که حداقل ۴۲ درصد پرونده‌ها دارای ۲ رای مشابه، ۳۲ درصد پرونده‌ها دارای ۳ رای مشابه و ۷ درصد پرونده‌ها دارای ۴ رای مشابه است. با بررسی ۱۶ پرونده در ۵ نوبت، میانگین زمان بررسی هر پرونده ۲۳ ماه و کل زمان بررسی از اولین زمان تا آخرین جلسه کمیسیون ۳۸ ماه بوده که حداقل ۵۰ درصد پرونده‌ها دارای ۳ رای مشابه، ۳۱/۵ درصد پرونده‌ها دارای ۲ رای مشابه و ۱۸/۵ درصد پرونده‌ها دارای نظرهای متفاوت بوده است (جدول ۱).

▼ جدول ۱. بررسی ۱۰۰ پرونده ارجاع شده به کمیسیون مرکزی پزشکی قانونی

تعداد پرونده‌ها	نوبت کمیسیون	میانگین زمان بررسی پرونده در کمیسیون پزشکی	میانگین زمان از اولین نامه مرجع قضایی تا آخرین کمیسیون	بررسی نظرهای کمیسیون با حداقل ۲ رای مشابه به تفکیک هر نوبت	بررسی نظرهای کمیسیون با حداقل ۲ رای مشابه از کل	وزن میزان دقت بررسی‌ها	نسبت وزن میزان دقت به زمان
۲۹	۳	۱۲،۵ ماه	۱۸ ماه	۷۳ درصد	۶۶ درصد	۴۸	۳/۸۴
۵۵	۴	۱۶ ماه	۳۳،۵ ماه	۸۲ درصد	۵۰ درصد	۴۱	۲/۵۶
۱۶	۵	۲۳ ماه	۳۸ ماه	۸۱/۵ درصد	۴۰ درصد	۳۲	۱/۳۹

و بررسی داده‌ها و نگارش مقاله (۴۰ درصد)؛ مسعود قادی پاشا: طرح موضوع، تحلیل داده‌ها و نتیجه‌گیری (۲۰ درصد)؛ بابک سلحشور: طرح موضوع، تحلیل داده‌ها و نتیجه‌گیری (۲۰ درصد)؛ ملیکا محبوبی: نگارش مقاله و بررسی حقوقی (۲۰ درصد).

منابع مالی: مطالعه حاضر مورد حمایت مالی قرار نگرفته است.

References

1. Seilavi A, Boazar S. Examining the effects of delaying proceedings in Iran's law and ways to prevent it. Tehran: The Third Scientific Research Conference on New Approaches in Iranian Humanities, 2017. [Persian]
2. Nasr M. Examining the causes of litigation delays caused by litigants. The First International Conference on Law and Sustainable Development of Civil Society, 2014. [Persian]
3. Qolaki O. Examination of the delay of proceedings as a major challenge in the judicial system of the country. The Second International Conference and the Third National Conference on Law and Political Science, 2019. [Persian]
4. Nik T, Memar M, Hosseinzadeh Yami R. Solutions to eliminate the delay of proceedings in the judicial system of the Islamic Republic of Iran. The Second Conference on Law, Political Science and Humanities, 2021. [Persian]

بیشتر شده، دقت بررسی‌ها و در نهایت نسبت به زمان اتلاف شده هم کاهش یافته است.

پیشنهادهای

✱ حداکثر تعداد دفعات درخواست برگزاری کمیسیون‌های تخصصی پزشکی توسط مراجع محترم قضایی ۳ نوبت باشد و تنها در صورت وجود ادله کافی و متقن توسط مرجع قضایی به کمیسیون بالاتر ارجاع شود.

✱ حتی‌الامکان در صورت وجود دو نظر مشابه در کمیسیون از ارجاع به کمیسیون نوبت بعدی جلوگیری شود.

✱ در صورتی که پرونده به کمیسیون نوبت بالاتر ارجاع داده می‌شود، در صورت امکان، تعداد افراد شرکت‌کننده در جلسات افزایش نیافته و فقط اعضای کمیسیون متفاوت باشند، زیرا ممکن است به دلیل محدودیت در وجود کارشناسان متعدد و غیبت یک نفر از کارشناسان، جلسه کمیسیون لغو شده و باعث اطاله دادرسی و عدم رسیدگی به پرونده قضایی شود.

تأییدیه اخلاقی: موردی گزارش نشده است.

تعارض منافع: نویسندگان این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی را اعلام نکرده‌اند.

سهام نویسندگان: شایسته اشرفی اصفهانی: جمع‌آوری پرونده‌ها، تحلیل